

De briefwisseling van Constantijn Huygens: op blaren lopen

Van de Nederlandse dichter en diplomaat Constantijn Huygens sr. (1596-1687) zijn een groot aantal brieven overgeleverd, waarvan er sinds 2010 zo'n 8922 online beschikbaar zijn in de database 'Briefwisseling van Constantijn Huygens 1607-1687' van het Huygens ING. In deze serie blogs worden er brieven uitgelicht die Constantijn in zijn jonge jaren uitwisselde met zijn ouders en zussen, en die een persoonlijkere kant van hem laten zien.

Portret van Constantijn Huygens met een klerk uit 1627 (hij is dan 31), door Thomas de Keyser.

In 1618 vertrekt de jonge Constantijn Huygens, hij werd dat jaar 22, voor het eerst naar Engeland. Hij blijft daar voor een periode van “*drie zoete maanden*” (alhoewel hij er volgens zijn brieven van juni tot en met oktober is), onder begeleiding van Sir Dudley Carleton (1573-1632). Het is tijdens dit bezoek dat hij vloeiend Engels leert spreken, en hij geeft ons de tip om bij het leren van een taal een basis aan te leggen met behulp van boeken, waarop je in het land van de taal kunt bouwen.[1] Constantijn beschrijft in zijn autobiografie *Mijn leven verteld aan mijn kinderen* (1678) dat hij tijdens dit bezoek ook een uitstapje heeft gemaakt naar Oxford en de Bodleian Library aldaar.[2] Volgens zijn briefwisselingen vond dit eind juli plaats.[3] Ook doet hij verslag van zijn volgende uitstapje dat hem in september naar

Cambridge leidt onder begeleiding van Sir William Heydon (1579-?). In geuren en kleuren beschrijft hij zijn bezoek, maar hij wijdt minstens evenveel woorden aan Heydon zelf. De beste man was namelijk tijdens een gevecht zijn linkerhand kwijtgeraakt, waardoor hij zich met een ijzeren exemplaar moest behelpen. Constantijn schrijft echter: ‘het gemis wist hij zo goed te maskeren dat als hij het niet zelf eerlijk onthuld had, ik altijd zou hebben gedacht dat hij nog beide handen had. Hij [...] had die door oefenen en uit oefening verkregen gewenning zo leren bewegen dat de functie van de verloren linkerhand precies werd nagedaan.’[4] Dit moet een grote indruk op hem hebben gemaakt, als hij het zestig jaar later nog zo enthousiast beschrijft.

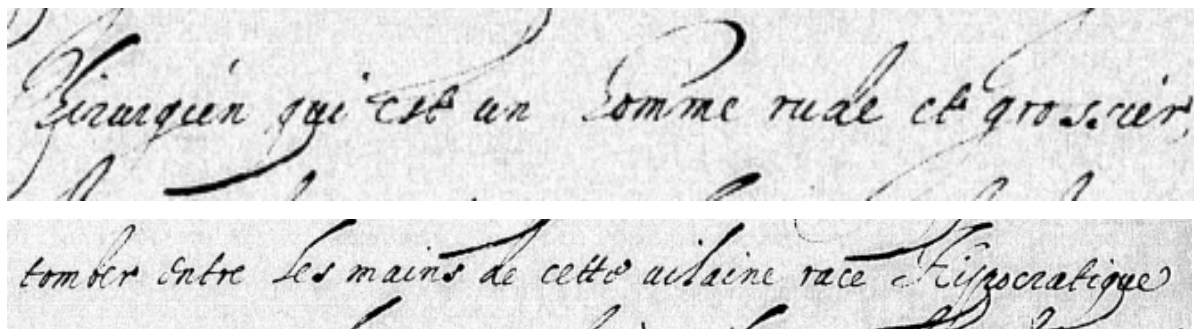

Kaart van Londen uit ca. 1673, naar het stadsplan van voor de grote brand in 1666. Van de hand van Wenceslaus Hollar. Langs de rand zijn de wapens van de zestien grootste koopmansfamilies afgebeeld.

Gelukkig ben ik gezond

Over zijn eerste verblijf in Engeland schrijft Constantijn verder nog dat hij koning Jacobus I (James IV in Schotland en James I in Engeland; 1566-1625) heeft mogen ontmoeten, wat volgens zijn briefwisseling op 10 juli plaatsvond. Hij schrijft in een brief dat hij op 17 september zelfs luit heeft mogen spelen voor de koning.[5] Ook noteert Constantijn met welk

een enorme gastvrijheid hij overal werd ontvangen.[6] Het is duidelijk dat hij positieve herinneringen heeft over gehouden aan de reis. Uit de brieven aan zijn ouders blijkt echter dat het hem niet alleen maar meezat. Zo overlijdt tot zijn grote verdriet zijn zusje Catharina (1601-1618)[7] en ook laat zijn gezondheid het erg afweten. Op 1 juli 1618 schrijft hij zijn ouders nog: ‘Gelukkig ben ik gezond; ziek zijn zou hier ook dubbel onaangenaam en kostbaar zijn, omdat ik even ver van Londen af woon als Den Haag van Delft ligt.’[8] Een aantal dagen later is daar al grote verandering in gekomen. Op 8 juli schrijft hij aan zijn ouders dat hij zich al enige tijd niet goed voelt: ‘Ik heb een erge zweer aan mijn hiel, daar kwam koorts bij en ik sliep slecht. Maar nu heb ik het ding met eene naald doorgestoken en voel mij oneindig veel beter.’[9] Barend Haeseker verklaart in *Vileine hippocraten* dat Constantijn blaren heeft opgelopen door zijn lange wandeltochten tussen Londen en zijn logeeraadres bij Noël de Caron (Nederlands diplomaat in Londen; ca. 1550-1624).[10]

Fragmenten uit Constantijns brief van 14 juli 1618: ‘Chirurgien qui est un homme rude et grossier’ en “tomber entre les mains de cette vilaine race Hippocratique”.

Een ruwe en lompe man

De zweer die Constantijn zelf heeft doorgestoken met een naald, blijft pijn doen. In een brief aan zijn broer Maurits van 14 juli schrijft hij dat hij geen laars aan zijn voet meer kan verdragen.[11] Ook schrijft hij er dan uitgebreider over aan zijn ouders. Hij bleef er, ondanks het doorprikken, veel last van houden door ‘de grote weerstand van de huid van de hiel (die daar dikker en harder is dan overal anders) tegen de warmte van de zweer, die mij van binnen geweldig veel pijn bezorgde.’[12] Dit klinkt alsof de wond is gaan ontsteken, en Constantijn heeft er inderdaad maar een dokter bij geroepen. Zijn houding tegenover de chirurgijn is op zijn minst dubbel te noemen. Zo beschrijft hij de man als ‘un homme rude et grossier’, maar geeft hij ook toe dat de chirurgijn zeer ervaren en populair is. Iets verderop in de brief schrijft Constantijn zelfs ‘tomber entre les mains de cette vilaine race Hippocratique’.[13] Een chirurgijn is geen dokter zoals we die nu kennen. Universitair opgeleide artsen hielden zich

vooral bezig met interne geneeskunde, terwijl chirurgijnen zich richtten op operaties en andere ingrepen. Het vak van chirurgijn kwam dan ook voort uit dat van barbier, en zij gebruikten hun scherpe messen voor zowel het knippen van haar als het afzetten van ledematen. Misschien is dit de reden dat Constantijn zijn redder in nood met wat argwaan bekijkt.

Gold Unite munt van Jacobus I (20 shilling) uit periode 1604-1625.

Een hoge rekening

Constantijn heeft dus een enigszins negatieve houding tegenover de chirurgijn, die hem uiteindelijk toch heeft geholpen. Hij begint zijn brief van 14 juli met de woorden ‘Sinds mijn laatste brief [...] is mijn gezondheid, Gode zij dank, voortdurend vooruit gegaan, wat mij vreugde en tevredenheid verschaft’.[14] Zijn eerdere afkeurende woorden lijken dan ook meer te maken te hebben met zijn wrok over de hoge rekening. Niet alleen moest hij de helft van het bedrag vooruit betalen, wat de gewoonte was in Engeland, ook vond hij het bedrag (2 pond sterling of 40 shilling sterling) erg hoog. Maar, zo was het nu eenmaal ‘in een land waar het geld je uit de hand vliegt’. [15] Constantijn vond het leven in Engeland sowieso erg duur. Zo schrijft hij in zijn eerste brief vanuit Londen al naar zijn ouders ‘dat men met 6 stuivers in Holland verder komt dan met 10 stuivers in Engeland.’[16] En later, na zijn reisje naar Oxford, klaagt hij dat ‘ma maladie’ en het reisje hem veel hebben gekost.[17] Gelukkig kan Constantijn het in perspectief plaatsen, ‘gezien hoeveel mijn gezondheid mij waard is in dit

vreemde land'.[18] Het is jammer dat niet alles met geld te koop is. Constantijn blijft nog tenminste tot eind augustus last houden van zijn zweren.[19]

Roosje Peeters, 16 augustus 2017

- [1] Constantijn Huygens, *Mijn leven verteld aan mijn kinderen*, F.R.E. Blom ed., 2 delen (Amsterdam 2003) 87.
- [2] Het team van het Huygens project 'Briefwisseling van Johan de Witt' heeft ook Oxford en de Bodleian Library bezocht. Voor een verslag van deze reis, zie: http://resources.huygens.knaw.nl/BriefwisselingJohandeWitt/blogs/20170120_workshop.
- [3] Constantijn Huygens aan Christiaan Huygens sr. en Susanna Hoefnagel, 29 juli 1618 <http://resources.huygens.knaw.nl/briefwisselingconstantijnhuygens/brief/nr/52>.
- [4] Constantijn Huygens, *Mijn leven verteld aan mijn kinderen*, F.R.E. Blom ed., 2 delen (Amsterdam 2003) 91.
- [5] Constantijn Huygens aan Christiaan Huygens sr. en Susanna Hoefnagel, 10 juli 1618 <http://resources.huygens.knaw.nl/briefwisselingconstantijnhuygens/brief/nr/44>; Constantijn Huygens aan Christiaan Huygens sr. en Susanna Hoefnagel, 17 september 1618 <http://resources.huygens.knaw.nl/briefwisselingconstantijnhuygens/brief/nr/56>.
- [6] Constantijn Huygens, *Mijn leven verteld aan mijn kinderen*, F.R.E. Blom ed., 2 delen (Amsterdam 2003) 93-95.
- [7] Zie hiervoor blog 4 – *Droevig bericht*.
- [8] Nederlands citaat geparafraseerd door J.A. Worp. Origineel citaat van Constantijn Huygens: '... quand ce ne seroit que pour vous donner assurance de ma bonne disposition, comme elle est et dure jusques à présent, grâces au bon Dieu, que je prie de me la continuer, car à la vérité, la chose que j'appréhendé le plus hors de mon païs c'est maladie, qui me donneroit des despences et incommoditez extraordinaires au lieu où je suis esloigné de la ville guères moins que la Haye de Delft.' Constantijn Huygens aan Christiaan Huygens sr. en Susanna Hoefnagel, 1 juli 1618 <http://resources.huygens.knaw.nl/briefwisselingconstantijnhuygens/brief/nr/48>.
- [9] Nederlands citaat geparafraseerd door J.A. Worp. Origineel citaat van Constantijn Huygens: 'Pour la miene j'avois este résolu de ne vous en esclarcir la vérité si tost comme la miséricorde du bon Dieu m'a donné subject de faire présentement. Je ne suis nullement de l'humeur de ceux qui se plaisent à faire leurs plaintes de loing. Veu que la compassion des parents et amis esloignez ne scauroit jamais apporter tante de bien à celuy qui se porte mal, comme de la fâcherie et du regret à eux mesmes. Voilà pourquoy j'avois défendu a mon cousin Zuerius, qui, comme je pense, partira de Londres demain ou après, de ne dire mot à La Haye touchant la disposition où il me laissa venant prendre congé de Mons[ieur] le Schoonewalle passez quelques cours. Mais pour asteure que le soleil s'est monstré après mon nuage, je n'ay aucunement peu laisser de vous rendre participants de la joye ou le changem[ent] m'a mis, pour vous dire que le lendemain après la première lettre que vous fira tenir ce mesme messenger, il s'est fait paroistre dans mon talon un mal qui comme s'amassant de longue main, m'avoit donné peu desoing à y mettre remède. C'est un certain ulcère que je pense m'estre venu de la froissure d'un talon de botte faite à La Haye. Ce mal commence à s'esmouvoir par la chaleur au dedans m'a donné si griefves tranches de douleur qu'il m'empêcha tout repos par quatre nuits et autant de jours suivants, ne me laissant point sans fiebvres, qui sont les symptômes ordinaires des douleurs excessives. À la parfin sur la quatrième nuit environ les quatre heures par despération je me jettay hors du lit et fis tant que de trouver une esquille dans la chambre où je couchois, et me mis résolument à essayer s'il n'y auroit nul moyen de me donner le moindre allègement, ayant quelque peu picquotté la peau qui desjà s'en alla meurir, je fis ouverture, dont il sortit et trois ou quatre gouttes de vilain sang, qui m'aida si fort que les sommeil commença à me surprendre, dont je reposoye quelques deux heures. Là-dessus je manday le chirurgien, qui avec ses emplastres (pour faire

court car ce messag[e] m'empêche de plus escrire à cause de la marée qui l'empêcheroit de passer le pont avec son bagage qu'il traîne) m'en tira en deux ou trois jours guères moins de trois cuillerées de terrible matière. Donc me voilà grâces au bon Dieu hors de douleur et par conséquent de fiebvre et ne reste que le trou, qui est un peu grand, soit consolidé, qui se pourra faire aisément.' Constantijn Huygens aan Christiaan Huygens sr. en Susanna Hoefnagel, 8 juli 1618

<http://resources.huygens.knaw.nl/briefwisselingconstantijnhuygens/brief/nr/49>.

[10] B. Haeseker, *Constantijn Huygens 'Vileine hippocraten'* (Rotterdam 2010) 49.

[11] Constantijn Huygens aan Maurits Huygens, 14 juli 1618

<http://resources.huygens.knaw.nl/briefwisselingconstantijnhuygens/brief/nr/51>.

[12] Vertaling door Rudolf Rasch. Origineel citaat van Constantijn Huygens: 'à cause de la forte résistance que faisoit la peau du talon (grosse et dure en cet endroit plus qu'en nul autre) à la chaleur de l'ulcère, qui me tourmenta misérablement au dedans.' Constantijn Huygens aan Christiaan Huygens sr. en Susanna Hoefnagel, 14 juli 1618

<http://resources.huygens.knaw.nl/briefwisselingconstantijnhuygens/brief/nr/50>.

[13] Constantijn Huygens aan Christiaan Huygens sr. en Susanna Hoefnagel, 14 juli 1618

<http://resources.huygens.knaw.nl/briefwisselingconstantijnhuygens/brief/nr/50>.

[14] Vertaling door Rudolf Rasch. Origineel citaat van Constantijn Huygens: 'Depuis mes dernières du 8me de ce mois, que je vous escrivis en toute haste, le progrès de ma disposition, Dieu merci, a esté continuellement de bien en mieulx, chose qui me donne de la joye et du contentement'. Constantijn Huygens aan Christiaan Huygens sr. en Susanna Hoefnagel, 14 juli 1618

<http://resources.huygens.knaw.nl/briefwisselingconstantijnhuygens/brief/nr/50>.

[15] Vertaling door Rudolf Rasch. Origineel citaat van Constantijn Huygens: 'en un païs où l'argent vole à si bon marché.' Constantijn Huygens aan Christiaan Huygens sr. en Susanna Hoefnagel, 14 juli 1618

<http://resources.huygens.knaw.nl/briefwisselingconstantijnhuygens/brief/nr/50>.

[16] Vertaling door Rudolf Rasch. Origineel citaat van Constantijn Huygens: 'qu'avec six sous en Hollande on ira plus avant qu'avec dix en Angleterre.' Constantijn Huygens aan Christiaan Huygens sr. en Susanna Hoefnagel, 22 juni 1618

<http://resources.huygens.knaw.nl/briefwisselingconstantijnhuygens/brief/nr/46>.

[17] Constantijn Huygens aan Christiaan Huygens sr. en Susanna Hoefnagel, 29 juli 1618

<http://resources.huygens.knaw.nl/briefwisselingconstantijnhuygens/brief/nr/52>.

[18] Vertaling door Rudolf Rasch. Origineel citaat van Constantijn Huygens: 'considérant combien me doibt valoir en païs estrange ma santé, que par la grace de Dieu, j'en ay racheptée.' Constantijn Huygens aan Christiaan Huygens sr. en Susanna Hoefnagel, 14 juli 1618

<http://resources.huygens.knaw.nl/briefwisselingconstantijnhuygens/brief/nr/50>.

[19] Constantijn Huygens aan Christiaan Huygens sr. en Susanna Hoefnagel, 31 augustus 1618

<http://resources.huygens.knaw.nl/briefwisselingconstantijnhuygens/brief/nr/55>.